

¹ Fidler MW. Laterale benige inklemming van lumbosacrale zenuwwortels. Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 1369-73.

Amersfoort, augustus 1983

S. BOUWER

Incidentie en prevalentie

De bijdrage van Rümke is belangrijk, omdat daarin nogmaals zeer duidelijk het verschil tussen beide maten van frequentie van ziekte wordt weergegeven.¹ Omdat het Tijdschrift toonaangevend is voor het goede Nederlandstalige gebruik van vele medische termen willen wij daarbij nog enige kanttekeningen plaatsen, vooral over het gebruik van het woord „incidentie”.

In feite bestaan er drie maten die een beschrijving geven van het aantal nieuwe ziektegevallen dat zich gedurende een bepaalde periode in een bevolking voordoet. Het zijn alle drie incidentie-maten:

1. Het aantal nieuwe ziektegevallen dat optreedt gedurende een bepaalde tijdsperiode, op zichzelf beschouwd. Dit is een simpel getal, bijvoorbeeld, het aantal nieuwe meldingen van tuberculose in een bepaalde stad in de loop van een jaar. In het Engels noemt men dit meestal de „incidence”.

2. Het aantal nieuwe ziektegevallen gedeeld door het gemiddelde aantal personen in leven in de populatie gedurende de onderzoeksperiode. Dit is een breuk met in de teller het aantal gevallen van ziekte en in de noemer het aantal levensjaren (of persoonsjaren) geleefd door de populatie in de bestudeerde tijdsperiode. Deze maat wordt veelal gebruikt in epidemiologische en demografische context, bijvoorbeeld, het aantal gevallen van myocardinfarct per 1000 vrouw-jaren van „pil”-gebruik, of het aantal sterftegevallen door longkanker per 1000 60-65-jarige mannen in leven in een bepaald jaar. In het Engels noemt men dit meestal de „incidence rate”.

3. Het aantal nieuwe ziektegevallen gedeeld door het aantal personen dat oorspronkelijk „at risk” was in het *begin* van de onderzoeksperiode. Het aantal personen dat ziek werd, gedeeld door het oorspronkelijke aantal personen ligt altijd tussen 0 en 1, en is onmiddellijk te vertalen als een „kans”. Deze maat wordt veelal gebezigd in klinische follow-up-onderzoek, bijvoorbeeld, als een vijf-jaarsrecidiefpercentage van een tumor, of als een vijf-jaarscumulatieve sterfte na een ingreep. In het Engels noemen velen dit de „cumulative incidence”.

Welke Nederlandse naam zullen we deze drie incidentie-maten geven? Rümke behandelt vooral de eerste en de tweede en stelt voor om ze beide „incidentie” te noemen, daar het verschil meestal duidelijk blijkt uit de context.¹ In een recent overzicht leggen Schmitz en Habbema vooral de nadruk op het verschil tussen de tweede en de derde vorm en stellen voor om deze „incidentierate” en „incidentierisico” te noemen.² Deze auteurs geven ook een lijst van de meest gebruikelijke Engelse synoniemen. In zijn handboek behandelt Sturmans hoofdzakelijk de eerste en de tweede vorm en noemt deze „incidentie” en „incidentierate”.³ Zelf geef ik om didactische redenen de voorkeur aan benamingen die zo dicht mogelijk staan bij de meest gebruikelijke Engelse: „incidence” wordt „incidentie”; „incidence rate” wordt „incidentiecijfer”, naar analogie met het Nederlandse „sterftecijfer” als vertaling van het Engelse „mortality rate”; „cumulative incidence” wordt „cumulatieve incidentie”.

Overeenkomstige discussies kan men voeren over de Engelse termen „prevalence” en „prevalence rate”, doch ik

dacht dat wij aan de incidentie(s) al een voldoende taalkluis hebben.

LITERATUUR

¹ Rümke ChrL. Incidentie en prevalentie. Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 1628-30.

² Schmitz PIM, Habbema JDF. Maten voor de incidentie van ziekte en sterfte. Tijdschr Soc Gezondheidszorg 1983; 15: 506-14.

³ Sturmans F. Epidemiologie: theorie, methoden en toepassing. 2e druk. Nijmegen: Dekker & Van de Vegt, 1982: 53-4.

Rotterdam, september 1983

J.P. VANDENBROUCKE

Voor zijn aanvullingen en kanttekeningen zeg ik de inzender hartelijk dank. Bij onze zorg voor de Nederlandse taal blijven wij grote moeite houden met het gebruik van het (Engelse, Duitse?) woord rate. Het moet worden gevreesd dat aan de meeste niet in de epidemiologische vaktaal ingewijden het verschil tussen incidentie en incidentiecijfer, enz. zal ontgaan.

Amsterdam, september 1983

CHR. L. RÜMKE

Fissura ani

De klinische les van Van Vroonhoven en Schouten verduidelijkt veel over deze alledaagse aandoening.¹ Toch zou ik de auteurs nog enkele vragen willen stellen naar aanleiding van hun artikel.

1. Is er een verklaring waarom de genezing van een fissura ani wordt verhinderd door sphincterspasmie en waarom ontstaat hierbij slijmverlies en pruritus?

2. Hoe is de curve in figuur 2 te interpreteren (welke grootheid is afgezet op de horizontale as)?

3. Hoe weten de auteurs dat conservatieve maatregelen „... zelden of nooit tot blijvend succes leiden...”? Wordt hun kijk op deze zaak niet gekleurd door de selectie die huisartsen reeds hebben uitgevoerd bij verwijzing?

4. Wat is het distale deel van de M. sphincter internus dat bij sfincterotomie gekliefd dient te worden?

5. Als laterale interne sfincterotomie een eenvoudige en doeltreffende maatregel is, zouden huisartsen deze dan kunnen opnemen in hun arsenaal van kleine chirurgische ingrepen?

LITERATUUR

¹ Vroonhoven ThJMV van, Schouten WR. Fissura ani. Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 1273-5.

Haarlem, juli 1983

D.E. KUENEN

Genezing van een fissura ani wordt met name verhinderd doordat door de hoge spanning in de M. sphincter internus de randen van de fissuur naar elkaar toe neigen en een goede drainage wordt belemmerd, alsmede door het feit dat door de hoge spierspanning – drukken van 175 tot 200 cm water zijn niet ongewoon – de vascularisatie ter plaatse van de fissuur allerminst gunstig is. Daarbij komt nog dat de patiënt bij de defecatie tegen een hoge druk moet inpersen, waardoor steeds opnieuw kleine beschadigingen kunnen ontstaan.

Uiteraard zien wij een door de huisarts geselecteerde patiëntpopulatie, maar toch is de algemene opinie dat slechts acute fissuren soms met conservatieve behandeling te genezen zijn, terwijl dat voor de langer bestaande vorm geenszins het geval is.

Bij een laterale interne sfincterotomie knippen wij het

distale gedeelte van de M. sphincter internus in over een afstand van ongeveer 2 tot 3 cm. Hoewel op zichzelf zeker eenvoudig te noemen, zijn wij toch van mening dat deze ingreep slechts door degenen moet worden uitgevoerd die een grondige kennis van de anatomie van het sphincterapparaat bezitten. Het lijkt ons niet waarschijnlijk dat de gemiddelde huisarts tot die groep behoort.

Tilburg, augustus 1983

TH.J.M.V. VAN VROONHOVEN
W.R. SCHOUTEN

Dat van Vroonhoven en Schouten in een klinische les de aandacht vragen voor de nogal eens miskende en gebagatelliseerde anusfissuur is verheugend.¹ Gezien de educatieve opzet ervan, is het evenwel nuttig te waken voor te grote simplificatie. Een, niet nader verantwoord, gunstig resultaat van bijna 100% met minder dan 3% recidief, na een laterale interne sfincterotomie, gefundeerd op een in hoofdzaak anatomisch en technologisch protocol, vraagt om verdere aandacht. Het probleem is niet alleen een lokale fissuur, opgevat als een gevolg van een lokale verwonding en aanleiding gevend tot een lokale spasmus van de interne sphincter. Behalve door plaatselijke predispositie zoals constipatie, ontsteking, poliep, hemorroiden of congenitale afwijkingen, ontstaat de fissura ani niet zelden als gevolg van of in nauwe samenhang met algemene ziekten, bijvoorbeeld van gastro-enterologische, tropische of venerische aard. Vele ervan (bijvoorbeeld de ziekte van Crohn, tuberculose, lues, gonorrhoe) zijn vaak nog klinisch latent of niet herkend. In dit verband rijst de vraag in hoeverre bij het ontstaan van de fissuur de slijmvlieswond dan wel de spasmus primair is. Instructief hiervoor is een onderzoek naar de relatie tussen de fissuur en het ulcus pepticum.² Daarnaast is en blijft de laterale interne sfincterotomie een bloedige ingreep met alle gevolgen vandien (incontinentie - cave alleen al bevulling - ontsteking, fistel, bloeding, prolaps enz.).³

Derhalve moet behalve een meer genuanceerde diagnostiek en selectie, ook het verkleinen van het behandelings-trauma onze interesse blijven houden, waartoe de vroeger reeds toegepaste injectiemethode is te overwegen. Hierbij wordt een dunne injectienaald onder de skin-tag ingebracht tot onder het midden van de fissuuroppervlakte, waarna vrij snel minstens 10 ml 1 tot 2% lokaal anaestheticum wordt ingespoten. De fisteloppervlakte en de daaronder liggende weefsels met interne sphincter worden daardoor opgeblazen, uitgerekt en ingescheurd tot een pingpongbalachtige zwelling, met hetzelfde doel en vaak hetzelfde effect als bij oprekking in narcose of bij bloedige klieving. De ervaring leerde dat de naaldlengte en -dikte, het niveau en de wijze van inspuiting (direct onder de fistelbodem zonder beschadiging ervan), het nadrukkelijk voorkomen van meer punctie-perforaties (mislukte en herhaalde injecties, onnodig terugtrekken, te ver doorstoten) en het éénmaal uitvoeren (10-14 dagen afwachten voor eventueel een 2e poging) van grote invloed zijn op het welslagen. Het à vue brengen door assistentie vergemakkelijkt het volgen van de voorschriften. Mijn destijds opgebouwde ervaring is groot en de resultaten zijn zeker bemoedigend, maar niet voor bijna 100%. Teleurstellingen door onvoldoende kennis van samenhangende ziekten of door onzorgvuldige injectie, oprekking of operatie met hun eventuele complicaties, behoeven voortdurende kritische opstelling. Met het alleen al in eerste instantie toepassen van de injectiemethode kunnen althans eventuele risico's van een oprekking en het gebruik van de bistouri worden vermeden.

LITERATUUR

- ¹ Vroonhoven ThJMV van, Schouten WR. Fissura ani. Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 1273-5.
- ² Bellomo R. Fissure anale et ulcère gastro-intestinal. Proctologia 1961; 1 (no 2): 16-20.
- ³ Hoffman DC, Goligher JC. Lateral subcutaneous internal sphincterotomy in treatment of anal fissure. Br Med J 1970; iv: 676.

Arnhem, augustus 1983

P. DE GRAAFF

De opzet van onze klinische les was om dieper in te gaan op symptomen van verschijnselen van de fissura ani, alsmede te wijzen op nieuwe diagnostische mogelijkheden. Niet om uit te weiden over therapeutische alternatieven waar collega De Graaff de nadruk op legt.

Na lezing van de uitvoerige beschrijving van zijn zeer persoonlijke benadering blijven wij als behandeling de voorkeur geven aan de laterale interne sfincterotomie, omdat in ieder geval in onze handen het hanteren van de bistouri minder traumatiserend lijkt dan de door hem beschreven injecties waarbij „de weefsels worden opgeblazen, uitgerekt en ingescheurd tot een pingpongbalachtige zwelling”.

Tilburg, september 1983

TH.J.M.V. VAN VROONHOVEN
W.R. SCHOUTEN

Maagstompcarcinoom

Het lijkt mij een tekortkoming dat, voor zover ik ook in het verleden heb kunnen nagaan, in geen van de na-onderzoekingen wordt vermeld of de resecties indertijd werden uitgevoerd voor een ulcus ventriculi of een ulcus duodeni. Beide zijn immers wezenlijk verschillende aandoeningen. Ook in het laatste artikel over dit onderwerp¹ ontbreken deze belangrijke gegevens en in de ingezonden brief² naar aanleiding van dit artikel wordt aan dit gemis geen aandacht besteed.

LITERATUUR

- ¹ Welvaart K, Warnsinck HM. Hoe vaak komt maagstompcarcinoom voor? Ned Tijdschr Geneesk 1982; 126: 2374-6.
- ² Vandenbroucke JP, Coebergh JWW. Maagstompcarcinoom na maagresectie. Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 980.

Wageningen, juli 1983

D.J. HISSINK

Terecht vraagt collega Hissink zich af waarom in de diverse na-onderzoekingen niet expliciet wordt vermeld of de primaire resectie destijds werd uitgevoerd voor een ulcus ventriculi of een ulcus duodeni. In ons artikel vermeldden wij dat „264 patiënten een maagresectie ondergingen wegens ulcus duodeni (164 mannen, 20 vrouwen) of maag-
ulcus (66 mannen, 14 vrouwen)”. Omdat slechts een gering aantal patiënten later een stompcarcinoom krijgt, heeft het geen zin op dit kleine aantal aan te tonen of het verschil maakt of de resectie wegens ulcus duodeni dan wel ulcus ventriculi werd verricht. Om die reden zijn wij hier niet verder op ingegaan.

Wanneer men de literatuur bestudeert, dan zijn er enkele auteurs die menen dat het stompcarcinoom vaker voorkomt na resectie wegens ulcus ventriculi.^{1,3} De meeste auteurs echter zijn van mening dat het geen verschil maakt of de primaire resectie voor ulcus duodeni dan wel ulcus ventriculi werd uitgevoerd.⁴⁻¹¹